

αριχοῦ ζύθου, ἀπολαύω τῆς γενικῆς ἀπόψεως τῆς ἐκθέσεως. Καί εἰν᾽ ἀληθῶς γραφικώτατα τὰ ποικιλόχρωμα καὶ ποικιλόσχημα παραπήγματα ὑψούντα ὑπὲρ τὰ πράσινα δένδρα τοῦ κήπου τὰς λευκοπρασίνους αὐτῶν σαζονικὰς σημαίας, καὶ εἶνε χαρμόσυνος ἡ θέα τοῦ κυκλοφοροῦντος πυκνοῦ πλήθους τῶν ἐπισκεπτῶν—οὔτινες ἀνέρχονται εἰς εἰκοσιπεντακισχιλίους καθ' ἑκάστην. Ἐπὶ τοῦ Μουσικοῦ Περιπτέρου ἀνακρούει ἡ μουσική τοῦ συντάγματος καὶ ἑλαφρὸς ἄνεμος προσπνέων μοι φέρει, ἐνῶ ἐξέρχομαι ἤδη τοῦ περιβόλου, τοὺς λιποψυχοῦντας ἤχους τοῦ ἐν τῇ *Balkuria* περιπαθοῦς ὕμνου τοῦ ἔαρος, λελουσμένους ἐντὸς ἀρώματος ἀνθῶν—τελευταίαν ἀνάμνησιν τῆς ἐν Δρέσδῃ Κηπουρικῆς Ἐκθέσεως!

Δ*

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

καὶ αἱ νεώταται ὑπὸ Ἰσπανῶν γενόμεναι ἔρευναι περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν.

Ἀκριβῶς αἰὼν ὁλόκληρος εἶχε παρέλθει μετὰ τὴν τετάρτην ἢ λατινικὴν καλουμένην σταυροφορίαν, (ἥς συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ἀπότομος ἀνατροπὴ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους τῶν Κομνηνῶν καὶ ἡ ἐπὶ τε τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων ἱδρυσίς Γαλλικῶν, Λομβαρδικῶν, Βενετικῶν καὶ Γενουηνισίων φεουδαλικῶν πολιτειῶν), ὅποτε ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐνεφανίσθησαν καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ὡς δορυκτῆτορες. Τὰ ἰσπανικὰ κράτη κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 14 μ. Χ. αἰῶνος ἐνεκα τῶν ἀδιαλείπτων αὐτῶν πρὸς τοὺς Μαύρους πολέμων εἶχον ἀναπτύξει μεγάλην ἐθνικὴν δύναμιν, ἐκέκτηντο δὲ μέγα καὶ τολμηρὸν ἐμπορικὸν ναυτικόν. Ἀλλ' ὅμως ἡ ὁψία ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἰσπανικὴ ἐπιχείρησις ἦτον ὅλως τυχοδιωκτικὴ καὶ τυχαία, καὶ ἐστειρεῖτο παντὸς ἐθνικοῦ καὶ πολιτικοῦ σκοποῦ, γινομένη οὐχὶ ὑπὸ φιλοδόξου τινὸς βασιλέως, ἀλλ' ὑπὸ σπείρας μισθοφόρων στρατιωτῶν, πρὸς λεηλασίας ὁρμώντων, ἧτις εἶχεν ὑπηρετήσει τὸν Φρειδερίκον, τέταρτον βασιλέα τῆς Σικελίας ἐκ τοῦ Ἀραγωνικοῦ οἴκου, ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοῦ πρὸς τοὺς δούκας τῆς Ἀνδεγαυΐας. Ὅποτε οἱ Σικελικοὶ πόλεμοι οἱ ἐκ τοῦ Σικελικοῦ Ἑσπερινοῦ ἀρξάμενοι διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Kalta bellota ἐπερατώθησαν ἢ ἀπέληξαν εἰς ἐκχειρίαν τινά, οἱ μισθοφόροι ἐκεῖνοι, Καταλανοὶ τε καὶ Ἀραγωνιοὶ, περιτῆλλον εἰς ἀπορίαν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτηδείων. Ὁ δὲ βασιλεὺς Φρειδερίκος μὴ δυνάμενος μὲν ἐπαρκῆ νὰ παρέχῃ αὐτοῖς μισθόν, ἐπιθυμῶν δ' ἅμα ν' ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς τῆς Σικελίας, ὑπεστήριξε προθύμως τὸ ἀπεγνωσμένον σχέδιον, ὅπερ εἶχον οὗτοι, νέας δάφνας

καὶ νέας ἀρπαγὰς νὰ ἐπιζητῶσιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Β', τοῦ ὁποῦ αἱ ἐσχάται ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κτήσεις σκληρῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπίεζοντο. Διὸ ἐνήργησεν ἵνα τὸ ἐκ 5,600 ἀνδρῶν συγχείμενον τοῦτο στρατιωτικὸν στίφος ἐπὶ τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως ἐν μέρει πλοίων ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ ναύτης ἱππότης Roger Blum ἐκ Βρεντησίου (μετὰ ἐκρωμανισμένου ὀνόματος Roger de Flor καλούμενος), υἱὸς Γερμανοῦ τινος, ὑπηρετήσαντος ἄλλοτε παρὰ τῷ Οὐενσταουφενίδῃ αὐτοκράτορι Φρειδερίκῳ τῷ Β', εἶτα δὲ φονευθέντος ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Κορραδίνου ἐν τῇ παρὰ Tagliacozzo μάχῃ, ὠδήγησε τὸ φοβερὸν μισθοφορικὸν στίφος εἰς Βυζάντιον, εἶτα δὲ, ὡς ναύαρχος τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Τὸ βραχὺ καὶ ἐνδοξον στάδιον τοῦ ἥρωος τούτου, ἱπποτικοῦ προδρόμου τῶν Κορνησιῶν καὶ Πιζάρρων (ἀλλ' ἐπὶ τοῦ θεάτρου τῶν μαχῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς βορείου Ἑλλάδος) ζῆ εἰσέτι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἐπιγιγνομένων γενεῶν, καὶ ἡ ἱστορία τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσης Καταλανικῆς ὁμάδος «τοῦ εὐτυχῆς στρατοῦ τῶν Φράγκων ἐν Ρωμανίᾳ τῆς Ἰταλίας» εἶνε εἰσέτι σήμερον ἀντικείμενον ἱστορικῆς ἐρεύνης καὶ ἐν τῶν θαυμαστοτάτων ἐπεισοδίων τοῦ αἵματος τοῦ καὶ πολυπλόκου δράματος τοῦ ἐν Ἑλλάδι κράτους τῶν Φράγκων.

Οἱ μὴ ἀπείρως περὶ ταῦτα ἔχοντες γινώσκουσιν ὅτι ἡ τῶν μισθοφόρων ἐκείνη δμάς, μετὰ τὸν προδοτικὸν φόνον τοῦ Roger de Flor τὸν γενόμενον ἐν Ἀδριανουπόλει διὰ τῶν Βυζαντινῶν, ὑπὸ ἄλλους ἡρωϊκοὺς ἀρχηγούς ἀπεκλήρυξε τὴν πρὸς τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα ὑπηρεσίαν καὶ ὡς περιπλανωμένη στρατιωτικὴ δημοκρατία ἐπὶ τινα χρόνον ἐξηκολούθησεν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ τὸν ἄγριον αὐτῆς ἐκδικητικὸν κατὰ τοῦ Βυζαντίου πόλεμον ἕως οὗ μετ' ἀνεκδιηγήτους ἀγῶνας ἔφθασε νοτιώτερον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν Walter de Brienne.

Τὸ Φραγκικὸν τοῦτο δουκάτον εἶχεν ἰδρυθῆ, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Λατίνων σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τοῦ Odo de la Roche τοῦ συναγωνιστοῦ, εἶτα δὲ καὶ ὑποτελοῦς τοῦ Μαρκιῶνος Βονιφάτιου τῆς Μομφερράτης. Ἡ δυναστεία αὐτοῦ εἶχεν ἄρξει ἐνταῦθα ἐπὶ ὁλόκληρον αἰῶνα οὐχὶ ἀδόξως οὐδ' ἀτυχῶς, εἶχε δ' ἀποτελέσει ἐξ Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Μεγάρων καὶ Φθιώτιδος φεουδαλικὸν κράτος σχετικῶς ἀκμάζον. Καὶ ἦτο μὲν τὸ δουκάτον Ἀθηνῶν διὰ φεουδαλικῶν σχέσεων συνδεδεμένον μετὰ τοῦ Πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας, πράγματι ὁμῶς ἦτο ἀνεξάρτητον. Ὅποτε ὁ δούξ Γουίδων Β' ὁ ἔσχατος ἐκ τοῦ

Βουργουνδικού οίκου la Roche, έτελεύτησεν έν 'Αθήναις (5 Σεβρίου 1308), τήν χώραν αὐτοῦ έκληρονόμησεν ὁ Walter de Brienne, κόμης Zecce.

Ἡ Καταλανική ὁμάς, ληφθεῖσα εἰς μισθοφορικὴν ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἐβόήθησεν αὐτῷ έν ἀρχῇ πρὸς κατάκτησιν τοῦ νοτίου μέρους τῆς Θεσσαλίας, ἀλλ' εἴτα ἡ ἀνδρεία αὕτη στρατιωτικὴ ὁμάς ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ρογήρου καὶ Roccoforte, ἰδοῦσα ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐκείνος προσεφέρετο περιφρονητικῶς πρὸς αὐτήν, θεωρῶν αὐτήν ὡς ὄνιον μισθοφόρων στίφος ἐπιτελέσαν τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἥδη καθιστάμενον ὀχληρόν, ἀπεφάσισε νὰ θεωρήσῃ τὸν ἀγέρωχον ἡγεμόνα ὡς ἐχθρόν, τὴν δὲ χώραν αὐτοῦ ὡς Terra di conquista. Μία μόνον μάχη, τὴν ὁποίαν οἱ τὸν ἀριθμὸν πολλῶ ὑποδεέστεροι Καταλάνοι συνεκρότησαν (15 Μαρτίου 1341), κατὰ τὰς ἐλώδεις ὄχθας τῆς Κωπαΐδος λίμνης, πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ Walter de Brienne, τὸν λαμπρότατον στρατόν, τὸν ὁποῖον παρέταξαν ποτε έν 'Ελλάδι οἱ Γάλλοι ἱππῶται, ἔκρινε τὴν τύχην τοῦ Δουκάτου.

Ὑπὸ τὰ ξίφη τῶν Ἰσπανῶν Ἀλμογαθάρων¹ καὶ τὰ βέλη τῶν συμμαχοῦντων αὐτοῖς Τούρκων ὑπέκυψαν ένταῦθα οἱ ὑπερήφανοι ἀπόγονοι τῶν Φράγκων ἡρώων τῶν κατακτησάντων τὴν 'Ελλάδα· τὸ ἀνθος τῶν ἱπποτῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς κατεσφάγη, ἔπεσε δὲ καὶ ὁ δουξ Walter αὐτός. Οἱ δὲ νικηταὶ κατέλαβον ἀμέσως τὴν ἀνυπεράσπιστον χώραν, ἐξήλασαν τοὺς Γάλλους βαρῶνους ἐκ τῶν κτήσεων αὐτῶν, ἤχμαλῶτισαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας τῶν πεσόντων καὶ διωργάνωσαν εἴτα τὸ Καταλανικὸν στρατιωτικὸν αὐτῶν κράτος. Τὸ Δουκάτον Ἀθηνῶν, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ la Roche εἶχον εἰσηγάγει τὸν λεπτότατον ἱπποτικὸν βίον τῆς Γαλλίας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὡς διεβεβαίοντο Ramon Muntaner, έν Ἀθήναις καὶ έν Θήβαις ἐλαλεῖτο ἡ γαλλικὴ οὕτω καθαρῶς ὡς έν Παρισίοις, ὑπέκυψεν ἥδη εἰς τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἰσπανικοῦ βίου. Οἱ φεουδαλικοὶ νόμοι τῆς Ἱερουσαλὴμ, οἱ ἰσχύοντες έν ἅπασιν τοῖς Φραγκικοῖς κράτεσι τῆς Ἀνατολῆς, ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν νόμων καὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου τῆς Βαρκελώνης, καὶ ἐπὶ ἐβδομήκοντα περίπου ἔτη ἤκουέ τις ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῆς Καδμείας, καὶ έν Λεβαδείᾳ καὶ Ἀμφίσσῃ τὴν αὐτὴν lingua vulgar catalana, τὴν λαλουμένην έν Βαρκελώνῃ καὶ Λερίδῃ. Ἐπὶ τοσοῦτον διήρκεσεν έν ταῖς ὥραιαῖς ταύταις χώραις τὸ κράτος τῶν Καταλάνων, οἵτινες πρὸς ἅπαντας τοὺς πολυαριθμούς αὐτῶν πολεμίους, τοὺς

Βενετοὺς έν Εὐβοίᾳ, πρὸς τοὺς μνηστῆρας τοῦ οἴκου Brienne έν Ἀργεῖ καὶ Ναυπλίῳ, πρὸς τὸν Ἀνδεγαυικὸν οἶκον, τοὺς Πάπας, τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Τούρκους ἡδυνήθησαν ν' ἀντιτάξωσιν ἀντίστασιν κρατερὰν. Διτηρήθησαν μάλιστα ὡς «ἐταιρεῖαι τοῦ εὐτυχοῦς στρατοῦ τῶν Φράγκων» μετὰ τῶν ἰδιαζόντων τοῖς μισθοφόροις στρατιώταις θεσμῶν καὶ νόμων, καὶ τοι εἶχον ἐκλέξει ὡς κυρίαρχον ἐαυτῶν καὶ δοῦκα Ἀθηνῶν ὁμόφυλόν τινα αὐτοῖς βασιλέα έν ταῖς δυτικαῖς ἐσχατιαῖς τῆς Εὐρώπης. Διότι ἀμέσως μετὰ τὴν κατάληψιν ἡ τε τῶν Βενετῶν πίεσις καὶ ὁ ἀπειλητικὸς κίνδυνος ἐσωτερικῆς διαλύσεως καὶ ἀναρχίας ἐνεκα ἐρίδων τῶν πρὸς ἀλλήλους ζηλοτύπως ἐχόντων ἀρχηγῶν, ἠνάγκασαν τὸν στρατιωτικὸν τοῦτον λαὸν νὰ καταφυγῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἰσχυρᾶς καὶ θαλασσοκράτορος καταστάσεως Σικελίας. Ἡ μισθοφορικὴ σπεῖρα, ἥτις εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν εἰς ἱππότην τινὰ ἐκ Ῥοσσελλῶνος, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς ἡγεμόνων οὐδεὶς πλέον ἐλείπετο έν τῇ ζωῇ, ἐπεμψε πρέσβεις αὐτοκράτορας πρὸς τὸν γεναῖον ἐκείνον βασιλέα Φριδερίκον καὶ προσήνεγκεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἣν οὗτος ἀσμένως ἀπεδέξατο. Τὸ δὲ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἐνωθὲν μετὰ τῆς καταληφθείσης πόλεως τῶν Νεοπατρῶν κατέστη ὑπ' αὐτοῦ κτήσις ἀνήκουσα εἰς τοὺς ἐξ ὕστεροτοκίας κληρονόμους τῆς ἐαυτοῦ δυναστείας καὶ ἐδόθη εἰς τοὺς πρίγκιπας τοῦ οἴκου αὐτοῦ, παῖδας τὸ πλεῖστον ἀναξίους, ἐνῶ βασιλικὸς ἐπίτροπος προΐστατο τῆς διοικήσεως έν Θήβαις.

Τὰ τολμηρὰ ἔργα τῆς Καταλανικῆς σπεῖρας έν Ἑλλάδι ἦσαν αἱ μόναι πολεμικαὶ πράξεις, δι' ὧν οἱ Ἰσπανοὶ, καὶ οὐσιωδῶς δὲ ἡ Ἀραγωνία, ἡ Καταλανία καὶ ἡ Μαϊόρκα μετέσχον τοῦ μεγάλου τῆς Δύσεως ἀγῶνος πρὸς ἀνάκτισιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς· διότι ἐνῶ τὰ ἄλλα λατινικὰ ἔθνη ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν σταυροφοριῶν ἔδρουν ένταῦθα μέγала καὶ μικρὰ κράτη, οἱ Καταλάνοι καὶ μάλιστα οἱ τῆς ἰσχυρᾶς παραλίας πόλεως Βαρκελώνης κάτοικοι, ἐμπορικὰς μόνον σχέσεις μετὰ τῶν ἀνατολικῶν θαλασσῶν διετήρουν.

Πρῶτον δὲ ἡ μνημονευθεῖσα σπεῖρα ἔδρυσεν στρατιωτικὴν ἀποικίαν έν μέσω τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν κλασσικοῦ τῆς Ἀττικῆς ἐδάφους καὶ έν ταῖς ὁμορούσαις ἐπαρχίαις. Οἱ βασιλεῖς τοῦ έν Σικελίᾳ Ἀραγωνικοῦ οἴκου ἐπραγματοποίησαν διὰ τοῦ ἀνελπίστου τούτου τρόπου τὰ ἀρχαῖα κατακτητικὰ σχέδια τῶν προκατόχων αὐτῶν Νορμανδικῶν ἡγεμόνων καὶ ἐγκαταστάντες ἀσφαλῶς έν Ἑλλάδι ὡς θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ οἴκου παρεκώλυον καὶ ένταῦθα τὰ φιλόδοξα σχέδια, ἅπερ ἀπὸ

1) Ἀλμογαθαροὶ ἐκαλοῦντο έν Ἰσπανίᾳ τὰ ἄτακτα στίφη τῶν Χριστιανῶν τὰ μαχόμενα κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν δεσποτῶν τῆς Ἰσπανίας.

τῆς ἐν Βιτέρπη συνθήκης τοῦ Καρόλου Α' πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἐξελαθέντα λατῖνον αὐτοκράτορα Βαλδουῖνον ἐμελέτα ὁ οἶκος ἐκεῖνος πρὸς κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐντεῦθεν ἡ ἱστορία τῶν Καταλάνων ἐν Ἑλλάδι ἔχει σημασίαν ἐθνικὴν διὰ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἕδος τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἐπιστήμης, καὶ δὴ ἀπὸ Ramon Muntaner. Ὁ Καταλάνος οὗτος πολεμιστὴς ἀνήκει εἰς τὸν ἡρωϊκὸν ὄμιλον τῶν Roger de Flor, Ximenes, Arenos, Roccaforte καὶ Entenza. Ὁ συναγωνιστὴς τοῦ ἀτυχῆ βασιλόπαιδος Φερδινάνδου τῆς Μαϊόρκας, μετὰ τὴν ὀριστικὴν αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, ἀναπαυόμενος ἤδη ἀπὸ τῶν Ὀδυσσεύων αὐτοῦ ἀγώνων καὶ ὁδοιποριῶν, ὡς δεῦτερος Ξενοφῶν περιέγραψεν ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτοῦ τὰ ἔργα τῆς σπεύρας μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Ἀττικῆς, καὶ τὸ δικαίως θαυμαζόμενον τοῦτο πόνημα τοῦ ἀνδρείου στρατιώτου ἦτο ἡ πρώτη ἐν πεζῷ μεγάλῃ συγγραφῇ τῆς Καταλανικῆς γλώσσης (langua catalana) παρεμφερὲς οὐσα πρὸς τὰ πρὸ ἐνὸς αἰῶνος συγγραφέντα χρονικά τοῦ Βιλλεαρδουίνου, τοῦ πρώτου ἱστοριογράφου τοῦ γράψαντος Γαλλιστί.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Muntaner, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀνενέωσαν οἱ Ἰσπανοὶ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ἔθνους αὐτῶν τὰς ὑπὸ φιλοπατρίας ἐμπνεομένας ἀναμνήσεις τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Καταλάνων. Τοῦτο ἐγένετο ἰδίως κατὰ τὸν 17 αἰῶνα διὰ πραγμάτων τινὸς τοῦ περιφήμου πολιτικοῦ ἀνδρὸς Fransecco de Moncada, κόμητος τῆς Osona ἐκ Βαλεντίας ἀπὸ ἀρχαιοτάτου Καταλωνικοῦ γένους ἔλκοντος τὴν καταγωγὴν. Οὗτος καταληφθεὶς ὑπὸ ζήλου πρὸς τὴν φήμην τοῦ Mendoza, συγγραφέων τοῦ guerra de granada, ἔγραψε τὴν συγγραφὴν τὴν ἐπιγραφομένην « Historia de la expedicion de Catalanes y Aragouenses contra Turcos y Griegos (Barcelona, 1623). Τοῦτο τὸ ἐξ ἐρανισμάτων τῶν ὑπομνημάτων τοῦ Μουντανέρου καὶ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων συγκείμενον βιβλίον θεωρεῖται σήμερον ἔτι ὡς μαργαρίτης τῆς Καστιλιανῆς φιλολογίας· μετεφράσθη δὲ καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ Sapiaez κατὰ τὸ 1828. Ἡ μετὰ φρασὶς ἡ γενομένη τότε ἦτο λίαν ἐπίκαιρος, διότι ἡ ἡρωϊκὴ ἐπανάστασις τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐλευθέρωσις ἀπὸ τοῦ μακροχρονίου τῶν Τούρκων ζυγοῦ καὶ ἡ ὀριστικὴ ἐθνικὴ ἀναγέννησις ἐξήγειραν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ζωηρότατον ζῆλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κλασσικῆς χώρας κατὰ τὴν Φραγκοβυζαντινὴν περίοδον τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ἣν εἶχεν ἀκολουθήσει ἡ νύξ τῆς Τουρκικῆς δεσποτείας. Ἡ Τουρκικὴ βαρβαρότης ἐπέ-

κειτο τῇ Ἑλλάδι ὡς τι ἄτεχνον κονίαμα, δι' οὗ καλύπτονται ἀρχαῖαι ὠραῖαι εἰκονογραφίαι· ἅμα δὲ ἀφαιρεθέντος πάλιν τοῦ ἐπικαλύπτοντος ταύτας στρώματος μετὰ συγκινήσεως ἐθεάσατο ὁ πεπολιτισμένος κόσμος τὴν φανεῖσαν Βυζαντινοελληνικὴν πρότυπον εἰκόνα, καὶ ὡς γνωστὸν εὗρεν ἑαυτὸν ὀλίγον ἡπατημένον.

(Ἐπεται τὸ τέλος).

Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τοῦ Φ. Γρηγοροβίου.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ὁ Σιδερόκαρδος

1

—Ὡρα καλὴ σου, γέροντα, καὶ τὴν εὐχὴ σου νῶ·
Γιὰτ' εἶν' ἡ χώρα θλίβερῃ κ' οἱ ἄνθρωποι κλαμμένοι,
Κι' ὅλα τὰ σπίτια σφαλιστά κι' ὀλόμαυρα βαμμένα;
Μὴν ἔπεσε θανατικὸ κι' ὠρφάνεψε τὸν κόσμον,
Ἡ μὴν ἐγένῃ πόλεμος κ' ἐρρήμαξε φαμίλιαι;

—Ὡρα καλὴ σου, ἴμορφονέ, καὶ τὴν εὐχὴ μου νῶ·
Δὲν ἔπεσε θανατικὸ κι' ὠρφάνεψε τὸν κόσμον
Καὶ μὴδ' ἐγένῃ πόλεμος κ' ἐρρήμαξε φαμίλιαι,
Μόν' πῆρ' ὁ Γεροδράκοντας τοῦ βασιλιᾶ τὴν κόρη
Κ' ἐπῆγε καὶ τὴ σφάλισε 'ς τὸν σιδερένιον πύργον.
Κι' ὁ βασιλιᾶς ποῦ τῶμαθε πολλὸ τοῦ βαρυφάνη,
Στέλνει 'ς τὸ Γεροδράκοντα γιὰ νὰ τὴν ξαγοράσῃ,
Στέλνει σωρὸ τὸ μάλαμμα, φορτώματα τάσῃμι,
Στέλνει καὶ τὴν κορώνα του μὲ τὰ πολλὰ διαμάντια.
Μ' αὐτὴ τὴν κόρη τὴν κρατεῖ, τὴν ἔξαγορὰ γυρίει,
Ζητᾷ τὰ θάνατον νερὸ νὰ πιῇ νὰ ξαναβίωσῃ.
Σαράντα 'μέραις καρτέρῃ καὶ 'ς τὴν σαρανταμία,
Σὰν δὲν τοῦ πᾶνε τὸ νερό, τὴν κόρη θε νὰ σφάζῃ
Καὶ θε νὰ πιῇ τὸ αἷμά της νὰ γίνῃ παλληκάρι.
Κι' ὁ βασιλιᾶς διαλάλησε 'ς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου:
«Ποῦ λευθερώσῃ ἀπ' τὸ θεριὸ τὴν ἀκριβὴ μου κόρη,
Γαμπρὸς 'δικός μου θὰ γενῇ καὶ βασιλιᾶς τῆς χώρας!»
Σαράντα 'μέραις σήμερα κι' οὐδὲ κανεὶς ἐφάνῃ
Καὶ κλαίει ὁ δόλιος βασιλιᾶς καὶ κλαίει ὁ κόσμος ὅλος.

—Ἄν ἴσως κλαῖνε σήμερα, ταχεῖα θε νὰ χαροῦνε·
Ἐγὼ εἶμ' ὁ Σιδερόκαρδος, τῆς Ἀστραπῆς ἡ γέννα,
Τὰ στροπελέει ἔχω σπαθί, τὸ σύννεφο φοράδα,
Κι' ἄλλοι 'ς τὸν Γεροδράκοντα ποῦ θαύρεθ' ἔμπροστά μου!

2

—Καλῶς τὸ Σιδερόκαρδο, τὸν ἀκριβὸ τὸ γυιὸ μου!
Πῶς ἦταν καὶ θυμῇθηκε καὶ τὴ φωχὴ του μάννα;
Τι θέλει; ἄς πῇ καὶ θὰ γενῇ, —τι θέλει; ἄς τὸ προστάξῃ.
Κι' ἂν πῇ τὸ σιδερόχορτο, σκαντζόχερας τὸ φέρνει,
Κι' ἂν πῇ τὸ γάλα τοῦ πουλιοῦ, τὸ φέρν' ἡ νυχτερίδα,
Κι' ἂν πῇ καὶ τᾶστρι τούρανοῦ, τὸ φέρνω μοναχὴ μου.

—Δὲν θέλω σιδερόχορτο καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα
Καὶ μὴδὲ τᾶστρι τούρανοῦ 'ς τὴ γῇ νὰ καταβιάσῃ.
Θέλω τὰ θάνατο νερὸ ποῦ τῇ ζωῇ χαρίζει.
Μαρμαρωμένοι βρέχονται καὶ διπλοζωντανεοῦν,
Ἄρρωστῆμένοι τὸ ρουφοῦν καὶ χάρο δὲν φοβοῦνται
Κ' οἱ γερασμένοι πίνουνε καὶ ξαναβιώνουν πάλι.

Σωριάζει τὰ δαυλόξυλα, τρανὴ φωτιὰν ἀνάβει
Καὶ μὲ τὸλόγρυσον ραβδί γυρνοβόλ' τῆς φλόγης!